Maastricht in Beeld

Het Kruisherenklooster

51.1

november 2023

Het Kruisherenklooster

Het Kruisherenklooster en de Kruisherenkerk zijn nu in gebruik als hotel: het Kruisherenhotel. Maar het gebouw stamt uit de 15de, begin 16de eeuw. Het is een vrijwel volledig bewaard gebleven klooster in gotische stijl rondom een pandhof en met een kloosterkerk.

Kruisheren waren kanunniken van de Orde van het Heilig Kruis, de *Ordo Sanctae Crucis*, een orde die ontstaan is na de kruistochten in de 12de en 13de eeuw.

In 1796, het begin van de Franse tijd, werden in Maastricht veel kloosters en kerken opgeheven en gesloten. Ook dit klooster. Het kreeg een garnizoensfunctie en werd munitiemagazijn, kazerne, kledingmagazijn, bakkerij en woningen. Vanaf 1897 werd het complex een Rijksproefstation voor de landbouw, toen werd ook begonnen met de restauraties. Tijdens en kort na de oorlog was het gebouw in militair gebruik.

Het complex is tot 1980 gebruikt als Rijkslandbouwproefstation. Toen werd de Gemeente Maastricht eigenaar.
In 2000 werd het complex verkocht aan Camille Oostwegel die er het huidige vijfsterrenhotel van maakte.

Adres: Kruisherengang 21
Wikipedia: wikipedia.org/wiki/Kruisherenklooster_(Maastricht) en wikipedia.org/wiki/Kruisherenkerk_(Maastricht)

Philippe van Gulpen, de 18de eeuwse stadstekenaar, heeft minstens twee tekeningen van het complex gemaakt. Deze is van rond 1840 vanaf de bocht in de Kommel. Dat zegt de tekst ook: *Couvent des Croisiers, prise du Commel à Maestricht*, klooster van de Kruisheren, gezien vanaf de Kommel in Maastricht. Er staan wat gebouwtjes met rode afdakjes. Daarachter zijn er in de gevel twee ramen en een deur. En daarboven waren toen twee ramen in de gotische boog. Daar is nu een groot glas-in-loodraam. Er zijn wat dakkapellen bijgekomen en wat schoorstenen verdwenen. De aardige rood-witte luiken, die zo kenmerkend zijn, waren er ook niet. Rechts, ter hoogte van de kerk, staat een gebouwtje. En de dakruiter, het torentje op de kerk, is verdwenen. Lange tijd was er op de voorgrond een parkeerplaats vol auto's. Gelukkig is er nu een parkje waardoor het complex veel beter tot z'n recht komt.

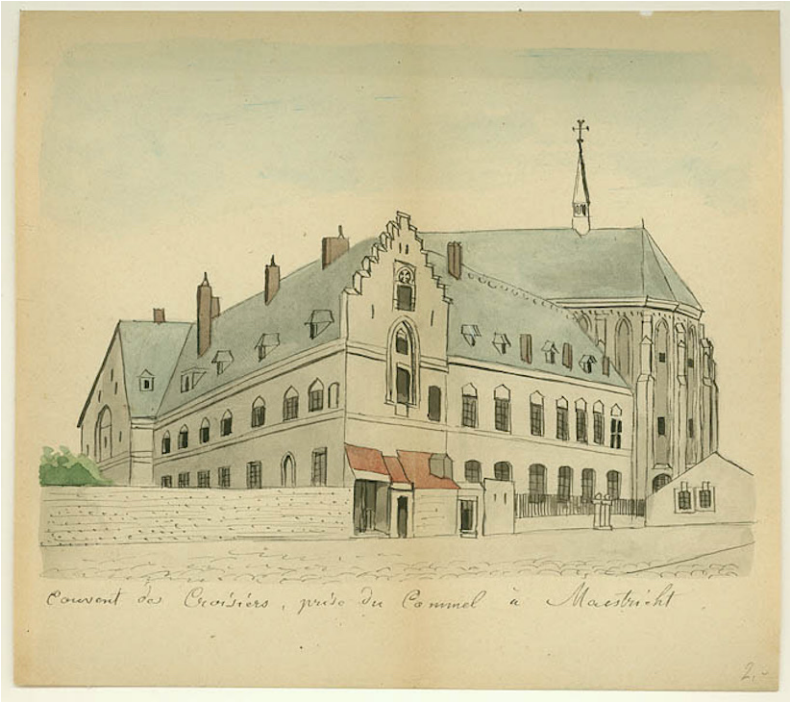

Nog een tekening van Philippe van Gulpen, nu van de achterzijde van het klooster, de Kruisherengang. Links de kerk en rechts het klooster. De tekst in de tekening: *Facade de l' Eglise et Couvent des Croisiers à Maestricht*, de gevel van de kerk en het klooster van de Kruisheren in Maastricht. Rechts naast de kerk is een grote deur met een timpaan erboven, de driehoek. We zien die ook op de tekening. De ramen op de eerste verdieping zien er anders uit. De tweede ingang rechts is verdwenen.

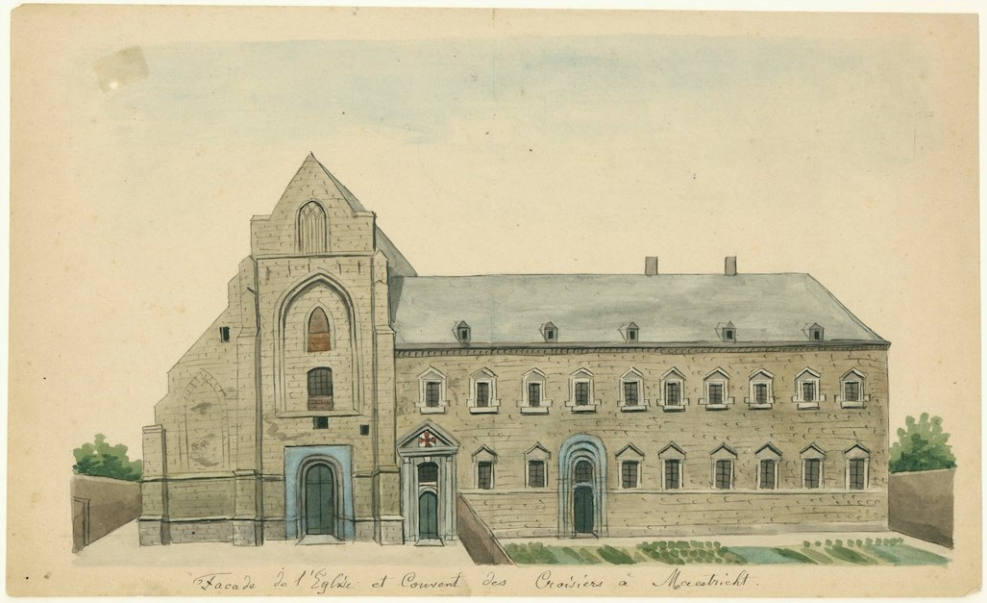

Boven een van de buitendeuren bevindt zich een hardstenen latei met het opschrift Rijks-LandbouwProefstation. Het zijn gothische letters, maar de steen is uit de 19de eeuw toen hier het proefstation gevestigd is. Er werden onder meer monsters veevoer en meststof onderzocht. En in een timpaan boven een andere deur zit in een wapen nog het kruis van de orde van het Heilig Kruis.

Rondom het klooster zijn groene partijen die bestaan uit formele tuinen. Dat zijn tuinen met een strikte geometrische indeling. Rechthoekige perken die omzoomd zijn door lage buxushagen. Ze geven het geheel een wat vormelijk aanzien, zeker achter zo'n hek met spijlen. Gelukkig is er als tegenwicht een tuin naast het complex met een wat losser aanzien net als het groene lint langs de Kommel. En er is wat plaats voor kunst. Vanaf deze plek geeft het klooster een erg mooi en heel uniek uiterlijk.

Dergelijke kloosters bestonden vaak uit een carré om een kloostertuin. Die is hier ook te zien als een binnenplaats, een cour. Natuurlijk heeft die z'n oorspronkelijke functie verloren, maar een plaats van stilte is het nog steeds. Niet zozeer voor contemplatie, maar omdat de stadsgeluiden hier niet doordringen. En het is natuurlijk een plaats voor gezelligheid.

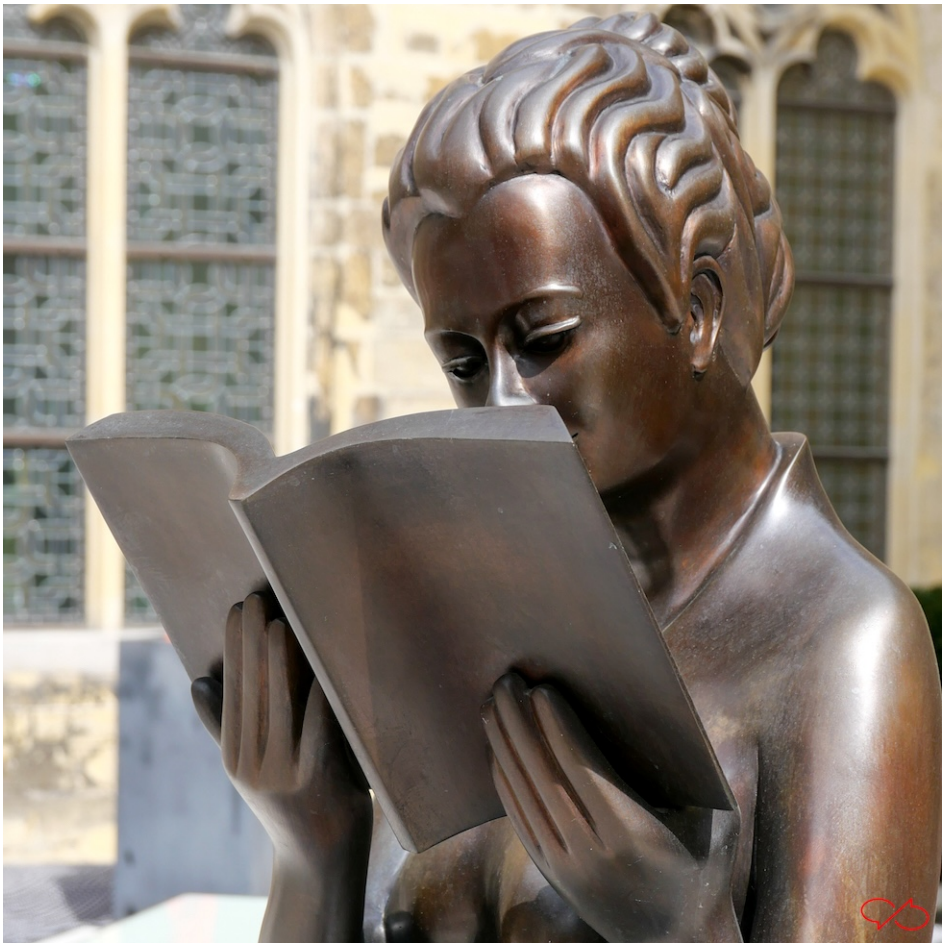

Om verschillende redenen zijn de raampartijen in de kloostergangen fascinerend. Natuurlijk om het glas-in-lood. Ieder raam heeft andere motieven. Maar ook door het traceer- of maaswerk, de typisch gotische versiering. Het zijn spitsbogen met daarin twee of drie geledingen. Aan de bovenzijde het maaswerk in steen, ook opgevuld met glas-in-lood. En in de derde plaats omdat in veel verdiepte nissen kunstvoorwerpen staan.

kruisbestuiving

de heren van het kruis
verwandelen traag
hun rondgang, omvouwen

hun harten met koperbeslag,
zoeken rust en waarheid
in hok met brits en stromatras.

kinderen rennen kruislings
over de herengang,
gillen naar hun eigen echo's,

ze spelen dat het zondag is,
dragen tafelkleden als habijt,
offeren snoepjes aan maria.

de belladonna glinstert,
geeft hen de glimlach
voor een nieuwe dag.

de zon van vandaag is dezelfde,
het ruikt er nog naar wierook,
alleen het licht is anders.

Aan een muur in de kloostergang hangt dit fraaie gedicht van stadsdichter Maarten van den Berg. Ergens anders in de gang staat dit gestoelte. Het staat voor een voormalige spoelbak of toilet. De houten plank waaraan de pomp zat, is er nog. Nu is het een plaats met uitzicht op de stilte. Een plek om een te worden met jezelf.

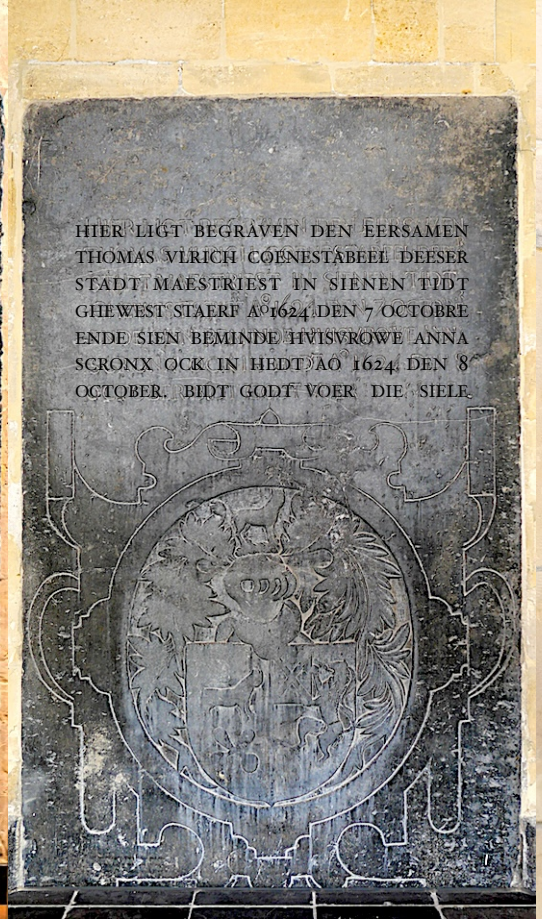

De levens van toen staan gebeiteld in de steles die hier en daar nog in de gangen staan. Op de linker zien we vaag een ridder te paard. De levens van nu weerspiegelen in de foto's en schilderijen aan de muren. En ergens is er een verweesd wijwaterbakje. Er zit een opening voor een kraan in het kruis van de Heren. Dat is misschien later aangebracht en toen werd het wijwaterbakje een spoelbakje. Continuïteit...

De kloostergangen maken een lichte en luxe indruk. En toch kost het weinig moeite om zich voor te stellen hoe het er in de tijd van het klooster uitzag. Wat kaler, zonder banken, kunstwerken en foto's aan de muur. Ergens op een hoek van een gang zag ik dit kunstwerkje. Ik heb geen idee wie dit gemaakt heeft.

De hokken met britsen en stromatrassen die Maarten van den Berg al noemde in zijn gedicht, de kloostercellen, bestaan al lang niet meer. Het werden kantoren en werkruimtes van het RijksLandbouwProefstation. En nu zijn het kamers van het luxehotel.

Maastricht in Beeld kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht. De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele: https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom 13.0.1
Opmaak: Apple Pages 13.2
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele